

Birkilundur í brattri fjallshlíð.

Birkivistkerfi og endurheimt þeirra

Miklar breytingar hafa orðið á vistkerfum Íslands frá landnámi sem er reyndar í takt við náttúrusögu flestra landa. Við upphaf landnáms var ásýnd landsins ólík því sem nú er.

Kristín Svavarsdóttir.

Meðal annars er talið að birkiskógar hafi þakið um fjórðung landsins en nú verandi útbreiðsla þeirra er aðeins 1,5%.

Birki er eina innlenda trjategundin sem myndað hefur skóga hér frá lokum síðustu ísaldar og eru því birkiskógar einu náttúrulegu skógarnir okkar og njóta þeir sérstakrar verndar í lögum um náttúruvernd. Á síðari árum hefur aukin áhersla verið á vernd og endurheimt birkiskóga í stefnumótun ríkisins, m.a. í aðgerðaáætlun stjórnvalda í loftslagsmálum og nýrri stefnu og aðgerðaáætlun um landgræðslu og skógrækt, Land og líf. Auk þess hafa stjórnvöld sett það markmið í tengslum við hið alþjóðlega Bonn ákall (Bonn Challenge) að árið 2030 verði búið að leggja drög að því að birkiskógar vaxi á 5% landsins. Því markmiði verður einungis náð með því að nýta á markvissan hátt getu birkisins til sjálfræðslu. Mikil aukning á útbreiðslu birkis á Skeiðarársandi og víðar um land á síðari árum benda þó til þess að það geti verið raunhæft ef rétt er að málum staðið.

Til að vel takist til við endurheimt vistkerfa er mikilvægt að byggt sé á vísindalegri þekkingu. Árið 2021 fékk rannsóknaverkefnið **Endurheimt birkivistkerfa á 21. öld – áskoranir, leiðir og ávinningur (BirkiVist)** styrk frá Markáætlun um samfélagslegar áskoranir en verkefnið er samstarfsverkefni margra háskóla, stofnana og félagsamtaka.

Tilgangur verkefnisins er að tryggja að aðgerðir við endurheimt birkivistkerfa séu byggðar á bestu fánlegu þekkingu hverju sinni og að auka skilvirkni við endurheimt birkivistkerfa á Íslandi með áherslu á sjálfræðslu. Verkefnið fjallar bæði um vistfræðilegar og félagslegar áskoranir og tækifæri, auk þess að meta mögulegan ávinning endurheimtarinnar fyrir líffræðilega fjölbreytni, loftslag og mannlíf.

Gamlir birkiskógar og -lundir sem finnast víða um land gegna lykilhlutverki við endurheimt birkivistkerfanna; þaðan

Gróskumikill skógarbotn.

getur birkið dreift sér og þeir geyma einnig erfðauðlindir úr birkiskógum fortíðarinnar. Þegar ýtt er undir sjálfræðslu þarf að huga annars vegar að því hvort og þá hvar fræðreifing eigi sér stað og hins vegar hvort aðstæður á yfirborði séu þannig að fræ geti spírað og planta vaxið þar upp (örugg set). Ef þessir þættir eru til staðar, fræframboð og örugg set, ætti birki að geta numið land nema að landnýting, s.s. sauðfjárbætur, geti hamlað landnámi þess. Í BirkiVist verða þróuð líkön sem ætluð eru að aðstoða við ákvarðanir um hvort og þá hvaða inngríp þurfi til að stuðla að sjálfræðslu birkis á hverjum stað, til að ná sem mestum árangri með sem minnstum inngrípum. Líkónin nota m.a. gögn um hvar er að finna birki sem geti verið fræuppspretta fyrir það svæði sem unnið er að endurheimt á, auk upplýsinga um útbreiðslu vistgerða.

Einkum er byggt á kortlagningu Skógræktarinnar yfir útbreiðslu birkiskóga á Íslandi (sjá skóglendisvefsjá fyrir náttúrulegt birki á vefsíðu Skógræktarinnar, www.skogur.is) sem miðar við að lágmarki 0,5 ha svæði þar sem krónuþekja nær 10%. Birkilundurir sem ekki ná þeim lágmarkum geta líka verið fræuppspretta og því er mikilvægt að hafa einnig upplýsingar um þá. Því leitum við til almennings um að aðstoða við þá skráningu ef einhverjir vita um litla birkilundi eða rekast á þá á ferðum sínum um landið. Einungis þarf að taka mynd af lundinum á símann sinn og passa að kveikt sé á staðsetningu (gps) þannig að hún komi fram í myndaupplýsingunum. Skráningarform hefur verið útbúið á vefnum (<https://birkivist.is/utbreidsla-birkis/>) þar sem hægt er að hlaða inn viðkomandi mynd og annað sem við á.

Við erum þakklát fyrir alla hjálp sem við fáum í þessu verkefni.

Kristín Svavarsdóttir, vistfræðingur hjá Landgræðslunni.

Vorsi 22002 frá Vorsabæ.

Ný naut til notkunar í september 2023

Guðmundur Jóhannesson ráðunautur í nautgriparækt mundi@rml.is

Erfðamat er nú keyrt á um mánaðarfresti og í samræmi við það getur mat einstakra gripa tekið breytingum mjög ört miðað við það sem áður var.

Breytingar milli keyrslna eru þó sjaldnast miklar og þau naut sem hafa verið í notkun undanfarin misseri hafa staðið við fyrri mat. Eigi að síður ákvað fagræð í nautgriparækt á fundi sínum í lok ágúst að gera breytingar á nautum í notkun. Þannig verða 19 naut í notkun næstu vikurnar í stað 17 áður. Úr notkun verða teknir Títan 17036, Tindur 19025 og Bersi

20004, en notkun þeirra hefur minnkað mikið. Þeirra í stað koma ung naut sem eru fædd 2022, naut sem eru mjög há í mati og miklar væntingar því gerðar til. Hér á eftir fer stutt umsögn um hvers megi vænta af þeim.

Vorsi 22002 frá Vorsabæ í Landeyjum, faðir er Knöttur 16006 og móðurfaðir Skellur 11054. Samkvæmt erfðamati eiga dætur Vorsa að verða mjólkurlagnar kýr með hátt fituhlutfall í mjólk og próteinhlutfall nærri meðallagi. Júgurgerð um meðallag þar sem styrkurinn liggur í áberandi jógurbandi, spenar hæfilegir að stærð og mjaltir og skap úrvalsgott hvoru tveggja. Heildareinkunn 111.

Svarfdal 22006 frá Göngu-stöðum í Svarfaðardal undan Tanna 15065 og móðurfaðir er Lögur 07047. Erfðamat Svarfdals segir að dætur hans verði í meðallagi mjólkurlagnar með hátt fituhlutfall í mjólk og próteinhlutfall nærri meðallagi. Júgurgerðin frábær með mikilli festu og þau mjög vel borin. Spenar væntanlega í grennri kantinum en ákaflega vel settir. Vænta má meðalgóðra mjalta og góðs skapar. Heildareinkunn 112.

Hnallur 22008 frá Birtingaholti 4 í Hrunamannahreppi, faðir er Skírnir 16018 og móðurfaðir Dropi 10077. Erfðamatið gefur til kynna að dætur Hnalls verði mjög mjólkurlagnar kýr með hlutföll verðefna í mjólk nærri meðallagi. Júgurgerð ætti að verða mjög góð, mikil festa og þau vel borin. Spenar verða í nettari kantinum, mjaltir og skap mjög gott hvoru tveggja. Heildareinkunn 111.

Kajak 22009 frá Þorgautsstöðum í Hvítársíðu, faðir er Róður 16019 og móðurfaðir Bambi 08049. Samkvæmt erfðamati verða dætur Kajaks mjólkurlagnar kýr með hlutföll verðefna í mjólk í góðu meðallagi. Júgurgerðin ákaflega góð, mikil festa, áberandi jógurband og þau vel borin. Spenar fremur nettir en ákaflega vel settir. Mjaltir og skap mjög gott hvoru tveggja. Heildareinkunn 112.

Ægir 22010 frá Hlemmiskeiði 2 á Skeiðum, undan Tanna 15065 og móðurfaðir er Stáli 14050. Erfðamat Ægis segir að dætur

Hnallur 22008 frá Birtingaholti IV.

Ægir 22010 frá Hlemmiskeiði.

Kajak 22009 frá Þorgautstöðum.

Svarfdal 22006 frá Göngustöðum.

hans verði ákaflega mjólkurlagnar, fituhlutfall í mjólk í góðu meðallagi en próteinhlutfall aðeins neðan meðallags. Júgurgerðin góð, spenar í lengri kantinum hæfilegar þykkir og vel settir. Mjaltir mjög góðar og skapið í góðu meðallagi. Heildareinkunn 114.

Naut í notkun áfram

Í notkun verða áfram Kollur 18039, Skáldi, Simbi 19037, Kvóti 19042, Bússi 19066, Billi 20009, Marmari 20011, Hengill 20014, Banani 20017,

Garpur 20044, Óðinn 21002, Hákon 21007, Kaldi 21020 og Pinni 21029.

Nú hillir undir að sett hafi verið í notkun öll þau naut sem áhugaverð eru til frekari notkunar úr nautaárgöngum 2018–2022.

Þetta eru naut sem voru keypt á grunni ætternis og fóru flest í dreifingu á sínum tíma sem ungnaut til afkvæmaprófana

Áður en til niðurstaðna þeirra kom var erfðamengisúrvali hleypt af stokkunum en eigi að síður munu öll þessi naut fá sína prófun í fyllingu tímans.

Nú fara hins vegar að koma til notkunar naut sem voru keypt á grunni erfðamats en það á við um yngstu nautin fædd 2022. Val nautanna fer þá fram um leið og þau koma í heiminn eða þegar erfðamat þeirra liggur fyrir. Þau koma því til notkunar gefi þau nægilegt og nógu gott sæði, nokkuð sem aldrei liggur fyrir fyrir en til á að taka.

Hvatning til að nota sæðingar

Það fjölbreytta úrval nauta sem nú stendur mönnum til boða ætti að verða öllum hvatning til þess að nota sæðingar sem allra mest og láta af notkun „spari“nautanna, þ.e. nautanna sem standa heima í fjósi og á að spara.

Erfðaframarar hjá dönskum kúabændum

Í nýjasta tölublaði tímaritsins Dansk Holstein kemur fram að erfðaframarar hafa skilað dönskum kúabændum 2 þús. dönskum kr. á kú á ári síðasta áratuginn samkvæmt úttekt SEGES – dönsku landbúnaðar-ráðgjafarinnar.

Þetta er nálægt 38 þús. ISK á kú á ári. Ef við heimfærum þessar tölur upp á íslenskar aðstæður og gefum okkur að erfðaframarar héraðs skili helmingi minna (sem þó er alls ekki víst vegna mun herra mjólkurverðs hér) nemur þetta rétt tæpum 2 milljónum króna á ári fyrir meðalbúið.

Þetta segir mér að sú ákvörðun að leiða fram heimanautið er einhver sú alversta sem nokkur kúabóndi tekur á sinni búskapartíð. Þessa röngu ákvörðun taka margir bændur því miður oft og mörgum sinnum, ekki bara sjálfum sér til skaða heldur einnig ræktunarstarfinu og sæðingastarfseminni sem og þjóðfélaginu öllu.

Þriðjungur undan heimanautum

Það getur ekki gengið til langframa að um þriðjungur allra fæddra kálfa sé undan heimanautum og sá tími hlýtur að koma að spurt verði hvernig bændur hafi efni á því að slá hendinni á móti þeim fjármunum sem erfðaframarar skila.

Hverju svörum við þá?

Er þetta ekki flott?

Til sölu hinar sérstöku súlu-Blæspír, 2–3 m háar. 30 ára reynsla af þeim hér á landi. Þurfa lítið rými og henta vel sem stakstæð tré.

Einnig hengibirki og vörtubirki frá N-Noregi og ýmsar aðrar öðruvísi plöntur. Alaska aspír 2–3 m (Sælendsaspír, keisaraaspír og iðun). Íslenskt birki 2–3 m.

Nú er góður tími til að planta. Grænt-Land Sími: 860-5570

Play different

TGB Blade 600 LTX
100L kassi og hiti í handföngum

Fullt verð 2.065.890 m.vsk

- 561cc mótör 45 hestöfl
- Rafmagnsstýri
- spil 3000lbs
- 4wd/2wd með driflæsingum að framan
- Dráttarkrókur
- Hátt og lágt drif
- 18l bensíntankur
- 12" Alfelgur / 25" Kenda Bighorn
- T3b dráttavélarskráning

Tilboð: 1.750.000kr m.vsk.

www.hraunhaf.is / info@hraunhaf.is
696-5198 / 898-2663

Lífræn hreinsistöð

- Fyrirferðalítill fullkomin sambyggð skolphreinsistöð
- Uppfyllir ýtrustu kröfur um gæði hreinsunar
- Engin rotþró eða siturlögn 25 ára ábyrgð
- Tæming seyru á þriggja til fimm ára fresti
- Engir hreyfanlegir hlutir
- Stærðir frá 6 - 55 persónueiningar

Tunguhálsi 10 - 110 Reykjavík
Sími 517 2220 - petur@idnver.is

Magnús Leópolðsson lögg. fasteignasali
FASTEIGNAMÍÐSTÖÐIN

Hlíðasmára 17, 201 Kópavogi Sími 550 3000 Gsm 892 6000

Til sölu jörðin Gnúpufell í Eyjafjarðarsveit fasteignanúmer F215-8627 og landeignanúmer L152605.

Helstu upplýsingar

Gnúpufell er landmikil jörð með heimaland sem eru tæpir 600 hektarar, auk þess umtalsvert afréttarland. Jörðin er mjög áhugaverð fyrir margra hluta sakir.

Er með ágætum eldri húsakosti. Búið var mjög myndarlega á Gnúpufelli, m.a. var þar umtalsverð skógrækt. Í dag er jörðin ekki í ábúð en nýttuð.

Nánari upplýsingar gefur Magnús Leópolðsson í síma 892 6000 eða magnus@fasteignamidstodin.is